

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-705610-I-12/ST

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 55 1 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 22. VI. 2012.....

Sąd Najwyższy

Izba Cywilna

Wniosek

Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) oraz art. 60 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) w związku z ujawnionymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozbieżnościami w wykładni prawa

wnoszę o

rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego :

Czy akt stanu cywilnego sporządzony za granicą, także wówczas, gdy nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego (art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1986 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego - Dz. U. z 2011 r., Nr 212, poz. 1264) stanowi wyłączny dowód zdarzeń w nim stwierdzonych ?

Uzasadnienie

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ujawniły się rozbieżności co do charakteru prawnego transkrypcji zagranicznych aktów stanu cywilnego. W tym zakresie wyrażane są w orzecznictwie dwa stanowiska. Według pierwszego z nich transkrypcja stanowi rejestrację na terenie Polski zdarzenia (urodzenia, małżeństwa, zgonu) mającego miejsce za granicą, na podstawie dowodu tego zdarzenia, jakim jest zagraniczny akt stanu cywilnego. Według drugiego stanowiska transkrypcja nie ma charakteru rejestracyjnego, a jedynie stanowi transponowanie pod względem językowym i formalnym zagranicznego aktu stanu cywilnego na obowiązujący w Polsce język urzędowy i w obowiązującej tu formie rejestracji urodzeń, małżeństw i zgonów.

Pod rządami dekretu z dnia 8 czerwca 1955 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 25, poz. 151) Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 października 1972 r. (sygn. akt II CR 386/72, OSPiKA z 1973 r., Nr 4, poz. 82) stwierdził, że zagraniczny akt małżeństwa wpisany do ksiąg polskiego urzędu stanu cywilnego stanowi wyłączny dowód m. in. tego, że oświadczenia małżonków o wstąpienie w związek małżeński zostały złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

W wyroku z dnia 13 czerwca 2000 r. (sygn. akt III CKN 260/00, OSNC z 2000 r., Nr 12, poz. 230) Sąd Najwyższy interpretując przepisy ustawy z dnia 29 września 1986 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 36, poz. 180 ze zm.) uznał, że nie można skutecznie żądać unieważnienia małżeństwa bez uprzedniej transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego, stwierdzającego zawarcie tego małżeństwa za granicą. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, iż „(...) zgodnie z art.

4 i art. 73 a. s. c, które wyrażają w swej treści te same zasady, jakie zawarte były w art. 25 i art. 63 - uchylonego tą ustawą - dekretu z dnia 8 czerwca 1955 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 25, poz. 151) - akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych, przy czym akt stanu cywilnego sporządzony za granicą może być wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego (transkrybowany) na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu. (...) skoro akt małżeństwa, (...) nie został jako akt zagraniczny wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego, to w świetle polskiego prawa (art. 4 i art. 73 ust. 1 a. s. c), brak jest dowodu zdarzenia prawnego w postaci zawarcia tegoż związku małżeńskiego."

Natomiast w postanowieniu z dnia 8 sierpnia 2003 r. (sygn. akt V CK 6/02, OSNC z 2004 r., Nr 7-8, poz. 131) Sąd Najwyższy nie podzielił przywołanych powyżej poglądów. Stwierdził, że „(...) art. 13 Pr. a. s. c. czyni wyraźne rozróżnienie między «wpisaniem» treści aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą do polskich ksiąg stanu cywilnego (czyli transkrypcją), a «zarejestrowaniem» w nich określonych zdarzeń, które wystąpiły za granicą. Przepis ten przy zastosowaniu wykładni językowej wyłącza zatem traktowanie transkrypcji jako szczególnej formy rejestracji zdarzenia zaistniałego za granicą. Przemawia za tym także art. 73 ust. 1 Pr. a. s. c. (verba legis: «akt stanu cywilnego sporządzony za granicą może być wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego») oraz art. 70 Pr. a. s. c, wymagający jako warunek dopuszczalności rejestracji w polskich księgach stanu cywilnego urodzenia, zawarcia małżeństwa lub zgonu, które wystąpiły za granicą, stwierdzenia braku zarejestrowania wymienionych zdarzeń w zagranicznych księgach stanu cywilnego. Zagraniczne akty stanu cywilnego, bez potrzeby ich transkrybowania, jako dokumenty urzędowe

posiadają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi (art. 1138 k. p. c). W związku z tym przepis art. 4 Pr. a. s. c., stwierdzający, że akty stanu cywilnego, stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych, odnosi się zarówno do aktów sporządzonych w Polsce, jak i za granicą." Pogląd ten został podtrzymany przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 marca 2007 r. (sygn. akt III CSK 380/06, LEX nr 457689). Sąd Najwyższy uznał w tym postanowieniu, iż zagraniczne akty stanu cywilnego posiadają na terenie Polski moc dowodową taką samą, jak polskie akty stanu cywilnego. Moc dowodowa zagranicznych aktów stanu cywilnego nie zależy przy tym, od ich wpisania do polskich ksiąg stanu cywilnego (transkrypcji). Transkrypcja nie ma charakteru rejestracyjnego, a jest jedynie transponowaniem pod względem językowym i formalnym zagranicznego aktu stanu cywilnego na obowiązujący w Polsce język urzędowy i w obowiązującej tu formie rejestracji urodzeń, małżeństw i zgonów. Do tych poglądów nawiązał też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 kwietnia 2011 r. (sygn. akt III CZP 12/11, LEX nr 847153).

Przestawiona powyżej rozbieżność w wykładni prawa ma istotne znaczenie i w istocie sprowadza się do tego, czy potrzeba jest transkrypcja, aby zagraniczny akt stanu cywilnego uzyskał status określony art. 4 Prawa o aktach stanu cywilnego.

Zgodnie z art. 4 Prawa o aktach stanu cywilnego akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych, zaś ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu sądowym. Treść art. 4 Prawa o aktach stanu cywilnego wskazuje, że dotyczy on wszelkich aktów stanu cywilnego, a więc nie tylko aktów sporządzonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lecz również aktów

sporządzonych za granicą. Nie różnicuje on bowiem aktów stanu cywilnego według kryterium miejsca ich sporządzenia, tj. w kraju bądź za granicą. Tych ostatnich aktów stanu cywilnego dotyczy natomiast art. 73 ust. 1 Prawa o aktach stanu cywilnego. Stanowi on, że akt stanu cywilnego sporządzony za granicą może być wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu. Omawiany przepis dotyczy więc tzw. transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego do polskich ksiąg stanu cywilnego.

Wskazuje się (por. P. Wypych, „Charakter prawny transkrypcji aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą”, KPP 2003/1/189), że sporządzenie w ramach transkrypcji polskiego aktu stanu cywilnego statuuje jedynie dowód złożenia za granicą przez wymienione w nim osoby oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński w formie przewidzianej przez prawo państwa, z którego dokument pochodzi, skutkujące zgodnie z tymże prawem zawarciem małżeństwa. Tak więc z materialnoprawnego punktu widzenia transkrypcja nie ma znaczenia dla oceny ważności zawartego małżeństwa, jego ewentualnego nieistnienia czy unieważnialności.

Ustawodawca w sposób wyraźny wprowadził zaś rozróżnienie pomiędzy wpisem zagranicznego aktu stanu cywilnego do polskich ksiąg stanu cywilnego, a rejestracją zdarzeń z zakresu stanu cywilnego, które to zdarzenia miały miejsce za granicą. Świadczy o tym treść art. 13 oraz art. 70 Prawa o aktach stanu cywilnego. W myśl art. 13 Prawa o aktach stanu cywilnego odtworzenia aktu stanu cywilnego, wpisania treści aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą do polskich ksiąg stanu cywilnego lub zarejestrowania w nich urodzenia, zawarcia małżeństwa albo zgonu, które nastąpiły za granicą, dokonuje się w urzędzie stanu cywilnego miejsca zamieszkania wnioskodawcy,

chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej. Zgodnie zaś z art. 70 Prawa o aktach stanu cywilnego urodzenie, zawarcie małżeństwa lub zgon, które nastąpiły za granicą i nie zostały zarejestrowane w zagranicznych księgach stanu cywilnego, można zarejestrować w polskich księgach stanu cywilnego.

Owo rozróżnienie pomiędzy wpisem zagranicznego aktu stanu cywilnego do polskich ksiąg stanu cywilnego, a rejestracją w polskich księgach stanu cywilnego zdarzenia, które miało miejsce za granicą, nie jest przypadkowe. Transkrypcja zagranicznego aktu stanu cywilnego nie jest bowiem tożsama z jego rejestracją. Stąd też należy podzielić te poglądy wypowiedziane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, według których transkrypcja nie ma charakteru rejestracyjnego, lecz jest wyłącznie transponowaniem pod względem językowym i formalnym zagranicznego aktu stanu cywilnego na obowiązujący w Polsce język urzędowy i w obowiązującej w Polsce formie rejestracji urodzeń, małżeństw i zgonów. W rezultacie w myśl art. 4 Prawa o aktach stanu cywilnego również zagraniczny akt stanu cywilnego, także wówczas, gdy nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego, stanowi wyłączny dowód zdarzeń w nim stwierdzonych. Potwierdza to treść art. 1138 zdanie pierwsze k. p. c. stanowiącego, że zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Zagraniczne dokumenty urzędowe są więc objęte domniemaniem autentyczności, jak też zgodności z prawdą treści i zawartego w nich oświadczenia. Stanowią w związku z tym dowód tego, że zostały wystawione przez osobę lub organ w nich wymienioną oraz że zawarte w nich urzędowe zaświadczenie jest zgodne z prawdą. Oznacza to - w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich - iż moc dowodowa zagranicznego aktu stanu cywilnego jest zrównana z mocą dowodową

polskiego aktu stanu cywilnego także wówczas, gdy akt ten nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego.

Z uwagi natomiast na występujące i wskazane powyżej rozbieżności w wykładni prawa w omawianym zakresie, wniosek o ich rozstrzygnięcie przez powiększony skład Sądu Najwyższego uważam za uzasadniony. Dlatego też wnoszę jak na wstępie.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read "Zeno J. J. J. J." with a large, stylized flourish at the end.